

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Eindhoven's geheim: Onderzoek naar het conserveren en presenteren van de middeleeuwse stadspoorten van Eindhoven, Nederland, met de hulp van landschapsarcheologie

Dankers, Megan

Citation

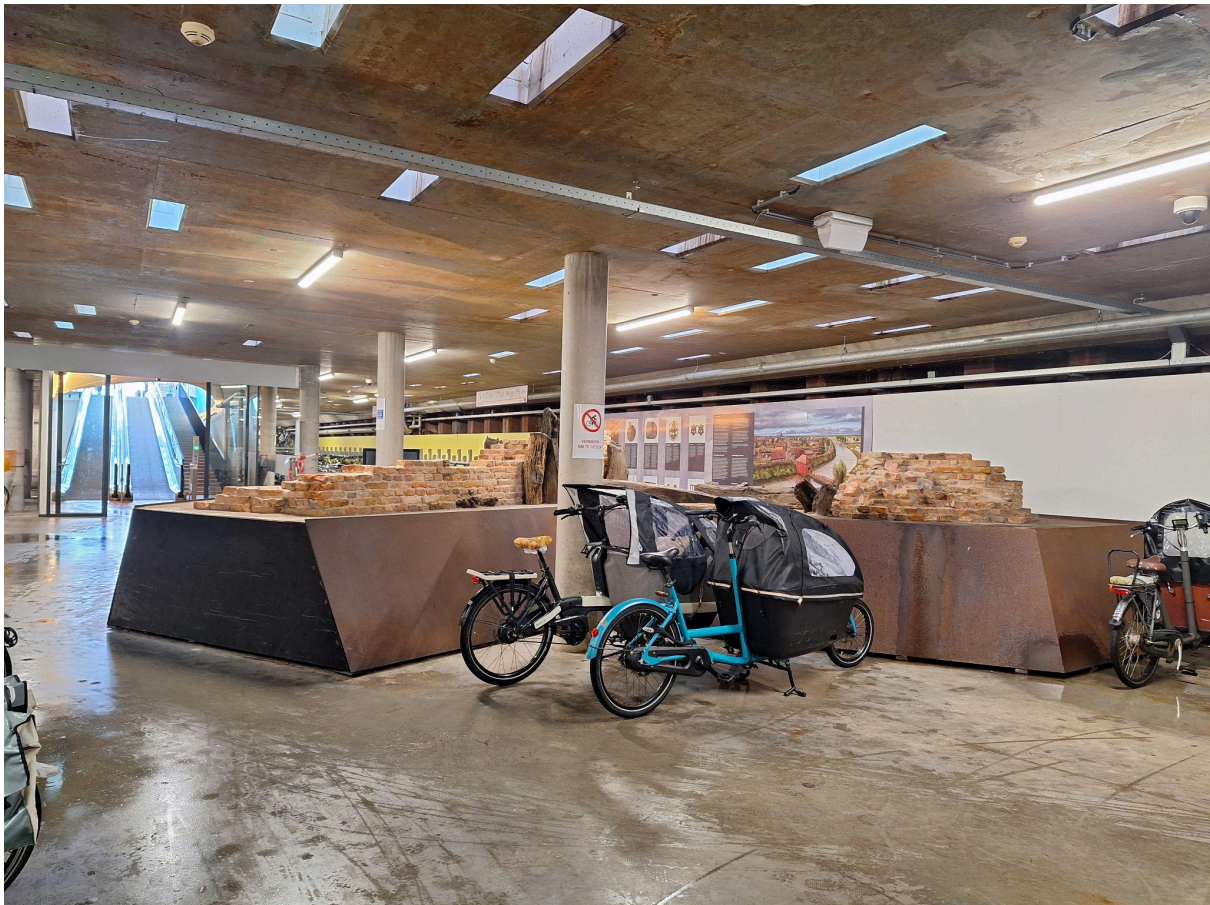
Dankers, M. (2024). *Eindhoven's geheim: Onderzoek naar het conserveren en presenteren van de middeleeuwse stadspoorten van Eindhoven, Nederland, met de hulp van landschapsarcheologie*.

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [License to inclusion and publication of a Bachelor or Master Thesis, 2023](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3715817>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Eindhoven's geheim

Onderzoek naar het conserveren en presenteren van de middeleeuwse stadspoorten van Eindhoven, Nederland, met de hulp van landschapsarcheologie

Megan Dankers

Foto op voorpagina gemaakt door Megan Dankers, auteur

Eindhoven's geheim

Onderzoek naar het conserveren en presenteren van de middeleeuwse stadspoorten van Eindhoven, Nederland, met de hulp van landschapsarcheologie

Megan Dankers

Thesis BA

1083VBTHEY

Prof.dr. J.C.A. Kolen

Leiden Universiteit, Faculteit der Archeologie

's-Gravenhage, december 2023, laatste versie

Inhoudsopgave

Figuren.....	4
Bijlagen.....	5
1. Inleiding.....	6
1.1 Onderzoeksvraag.....	6
1.2 Onderzoeksvragen.....	7
1.3 Onderzoeksmethode.....	8
1.4 Leeswijzer.....	8
2. Theoretisch kader.....	10
2.1 De geschiedenis van Eindhoven en haar stadspoorten.....	10
2.1.1 Eindhoven de stad.....	10
2.1.2 De opgegraven stadspoorten.....	12
2.2 Landschapsarcheologie.....	14
2.2.1 Wat is landschapsarcheologie?.....	14
2.2.2 Landschapsarcheologie en Eindhoven.....	14
3. Methoden.....	16
3.1 Enquête.....	16
3.1.1 Enquête opbouw en vraagstelling.....	16
3.1.2 Enquête deelnemers en verspreiding.....	19
3.2 Conserveren en presenteren.....	21
3.2.1 Conserveren.....	21
3.2.2 Presenteren.....	22
4. Resultaten.....	24
4.1 Resultaten enquête.....	24
4.2 Conserveren en presenteren.....	27
5. Discussie.....	30
6. Conclusie.....	32
6.1 Conclusie deelvragen.....	32
6.2 Centrale onderzoeksvraag.....	33
Samenvatting.....	35
Bronnenlijst.....	36
Bijlage.....	38

Figuren

Figuur 1. Historische kaart van Eindhoven door Jacob van Deventer in 1560. (Kaart van <https://www.eindhoven.nl/stad-en-wonen/stad/erfgoed/de-geschiedenis-van-eindhoven/eindhoven-stad-sinds-1232>)

Figuur 2. Reconstructie kasteelmuurtje van het Kasteel van Eindhoven op originele locatie.
(Foto gemaakt door Megan Dankers, auteur)

Figuur 3. Kaart van het 18 Septemberplein.
(Kaart van Google Maps)

Figuur 4. De Woenselse Poort in de fietskelder onder het 18 Septemberplein.
(Foto gemaakt door Megan Dankers, auteur)

Figuur 5. Locatie van de Stratumse Poort op de kruising van het Stratumseind en de Oude Stadsgracht.
(Kaart van Google Earth)

Figuur 6. Bodemopbouw om de bakstenen constructie van de Stratumse Poort met insteek.
(Sommers, 2020, p. 8)

Figuur 7. Plattegrond, dwarsdoorsnede en twee aanzichten van de Stratumse Poort.
(Tekening van H. Hundertmark via Sommers, 2020, p. 33)

Figuur 8. Instagram verhaal van 06-12-2023 op account @megandankers
(Foto gemaakt door Megan Dankers, auteur)

Figuur 9. Leeftijdsgroepen
(Grafiek gemaakt door Megan Dankers. auteur)

Figuur 10. Gevoel van trots over Eindhoven
(Grafiek gemaakt door Megan Dankers. auteur)

Figuur 11. Actuele kennis van de middeleeuwse geschiedenis van Eindhoven.
(Grafiek gemaakt door Megan Dankers. auteur)

Figuur 12. Actuele kennis van het Kasteel van Eindhoven

(Grafiek gemaakt door Megan Dankers. auteur)

Figuur 13. Actuele kennis van de middeleeuwse Stadspoorten van Eindhoven

(Grafiek gemaakt door Megan Dankers. auteur)

Figuur 14. Bekendheid van de Woenselse Poort in de fietskelder

(Grafiek gemaakt door Megan Dankers. auteur)

Figuur 15. Terugplaatsen en bezoeken van de Stratumse Poort in de toekomst

(Grafiek gemaakt door Megan Dankers. auteur)

Figuur 16. Wegwijzer met informatie over de locatie van de middeleeuwse stadspoort de Woenselse Poort

(Foto gemaakt door Megan Dankers, auteur)

Figuur 17. Informatiebord bij het kasteelmuurtje

(Foto gemaakt door Megan Dankers, auteur)

Bijlagen

Bijlage. Alle antwoorden op de laatste vraag van de enquête

1. Introductie

Het landschap van Eindhoven is een complexe samenstelling van de geschiedenis en toekomst. De langste winkelstraten in het centrum, de Demer en Rechtestraat, waren de wegen waaruit Eindhoven is ontstaan. Deze wegen zorgden voor een verbinding tussen Luik en Utrecht. Daarnaast was er ook een weg die de Vlaamse steden verbond met het oosten van Nederland (Sens, 2017, p. 24). Je wandelt dus over ruim achthonderd jaar oude wegen. Daartegenover staat de Technische Universiteit Eindhoven (TU/e), waar ze constant aan een betere toekomst werken. Ergens tussenin valt dan ook nog het, inmiddels, miljoenenbedrijf Philips, dat Eindhoven op de internationale radar heeft gezet. Een simpele wandeling door het stadscentrum laat die complexiteit van het landschap dus al zien. Je loopt over achthonderd jaar oude wegen, kijkend naar de gebouwen van Philips, aangedreven door de kennis van de TU/e.

1.1 Onderzoeksprobleem

Wat vaak wordt vergeten zijn die oude wegen in de stad. Veel Eindhovenaren zijn trots op hun stad, maar vergeten vaak waar de stad haar oorsprong in vindt. Philips wordt vaak genoemd, maar niets is minder waar. Eindhoven kreeg in 1203 namelijk al stadsrechten (Sens, 2017, p. 25), en daarmee ook het recht om weekmarkten te organiseren. Deze markten trokken veel reizigers en er werd flink gehandeld. Dit was het begin van een stad waarin honderden jaren later de toekomst centraal zou staan.

Eindhoven heeft tijdens haar groei verschillende bouwwerken zien komen en gaan. Het Kasteel van Eindhoven is hier een mooi voorbeeld van. Deze is in 1420 in opdracht van de heer van Eindhoven, Jan van Schoonvorst, gebouwd (Sens, 2017, p. 27). Er is inmiddels nog maar weinig over van het kasteel, behalve een nagebouwd stuk muur dat op de oorspronkelijke locatie staat. Het kasteel had samen met de stadsmuren en stadspoorten een belangrijke rol in de verdediging van de stad.

Ook van de stadspoorten is inmiddels niet veel meer over, maar er zijn wel degelijk restanten gevonden. In 2007 is de Woenselse Poort gevonden tijdens een archeologische opgraving (Verrijt, 2007). Deze stadspoort is volledig uit de grond gehaald en verplaatst naar de fietskelder onder het 18 Septemberplein. Een stukje geschiedenis terug in het dagelijkse landschap van de Eindhovenaar. In 2020 is de Stratumse Poort ook gevonden (Neijts, 2020). Deze ligt helaas nog onder de grond en er zijn voorlopig geen plannen om deze tentoon te stellen. Dit onderzoek wil daar verandering in brengen. Ik, als geboren en getogen Eindhovenaar, vind het de hoogste tijd dat het dagelijkse landschap van het stadscentrum, waar de meeste Eindhovenaren wekelijks doorheen lopen, zowel de toekomst als de belangrijke geschiedenis omarmt.

Het is een gemis voor de bewoners dat de geschiedenis bijna niet meer te zien is. De afwezigheid van deze geschiedenis zorgt voor een belemmering in de beleving van de stad. De stad is meer dan PSV en Philips en dat mag gevoeld worden. Het erkennen en herkennen van de belangrijke historische aspecten van de stad zorgt voor een gevoel van saamhorigheid. Er is dan een gezamenlijk erfgoed waar alle bewoners trots op kunnen zijn.

De twee gevonden stadspoorten staan in deze scriptie centraal. Ze fungeren als een fysieke manier om de geschiedenis kenbaar te maken aan de bewoners. Door de Woenselse Poort meer aandacht te geven, en de Stratumse Poort tentoon te stellen, verandert het dagelijkse landschap van de Eindhovenenaar op een positieve manier. De toekomst blijft belangrijk voor de stad, maar de geschiedenis mag hier ook deel van uitmaken. Een wandeling door het stadscentrum wordt dan een stuk completer.

Daarnaast probeert dit onderzoek de kennis over deze belangrijke aspecten van de stad onder de beleidsmakers van Eindhoven te creëren en/of vergroten. Dit is met name belangrijk omdat het hier begint. De kennisoverdracht tussen bewoners kan maar tot een bepaald punt komen, tot de kennis niet langer te verkrijgen is via iemand anders. Daar komen de beleidsmakers te pas. Zij kunnen ervoor zorgen dat er bijvoorbeeld online en fysiek in de stad informatie te vinden is. Dit kunnen bijvoorbeeld informatieborden bij de tentoongestelde bouwwerken zijn.

Het gebrek aan fysieke geschiedenis in het stadscentrum zorgt dus voor de bewoners van Eindhoven voor een belemmering in de beleving van de stad. Wat vervolgens voor een verminderd saamhorigheidsgevoel zorgt. Door de twee stadspoorten als uitgangspunt te nemen kunnen de beleidsmakers meer kennis overbrengen, waardoor de bewoners gezamenlijk erfgoed ontdekken.

1.2 Onderzoeksvragen

Om dit alles in goede banen te leiden, is de centrale onderzoeksvraag ‘Wat is de beste manier om de kennis van de middeleeuwse stadspoorten van Eindhoven, Nederland te vergroten en/of creëren onder zowel de bewoners als beleidsmakers van Eindhoven?’.

Om deze onderzoeksvraag te beantwoorden zijn er meerdere deelvragen ontworpen.

- Wat is de beste manier om de fysieke middeleeuwse stadspoorten te behouden?
- Wat is de beste manier om de middeleeuwse stadspoorten tentoon te stellen?
- In welke mate kunnen de middeleeuwse stadspoorten van Eindhoven, Nederland, terug geplaatst worden in het dagelijkse landschap?

De eerste, tweede en derde deelvragen concentreren zich op de stadspoorten, met name de manier waarop de fysieke bouwwerken gebruikt kunnen worden in de missie naar meer kennis.

- Wat weten de bewoners van Eindhoven van de middeleeuwse stadspoorten?
- Wat zijn de wensen en behoeften van de bewoners van Eindhoven bij het terugplaatsen van de middeleeuwse stadspoorten in het dagelijkse landschap?

De vierde en vijfde deelvragen concentreren zich op de bewoners van Eindhoven. Hoewel ikzelf de stadspoorten het liefst direct terug zou willen plaatsen in het landschap, zijn er nog 243.721 inwoners in Eindhoven die hier ook een mening over hebben (Gemeente Eindhoven, 2023). Deze vragen dienen dit dan ook in kaart te brengen om tot een redelijke en toepasselijke conclusie te komen.

1.3 Onderzoeksopzet

Zoals hierboven vermeld, zal dit onderzoek gaan over de middeleeuwse stadspoorten van Eindhoven. Specifieker, de Woenselse Poort en de Stratumse Poort. Beide gelegen in het stadscentrum van Eindhoven. De Woenselse Poort staat al vijftien jaar tentoongesteld in de fietskelder onder het 18 Septemberplein. Hoewel het een goed begin is voor de stad om de middeleeuwse geschiedenis kenbaar te maken, is het nog niet op het niveau dat het kan zijn. De Stratumse Poort is nog niet zo lang geleden gevonden, namelijk in 2020, en ligt sindsdien nog steeds verborgen onder de grond. Ook hier kan meer aan gedaan worden voor het publiek.

Dit onderzoek bestaat uit twee componenten die uiteindelijk samen een advies vormen. Het eerste component is het onderzoek naar de fysieke kenmerken van de stadspoorten. Met name de mate van bederf van poorten. In dit onderzoek wordt er gekeken naar wat er over is, en hoe dit het beste bewaard kan blijven. Vervolgens wordt er gekeken of de stadspoorten ook weer tentoongesteld kunnen worden. Er wordt hierin zowel gewerkt met het rapport van de opgraving als met literatuur die bijvoorbeeld gaat over het conserveren van hout. Het advies dat uit deze analyse komt zal dus alleen gebaseerd zijn op de fysieke kenmerken van de poorten.

Het tweede component is een enquête over wat de bewoners van Eindhoven willen. De middeleeuwse geschiedenis van Eindhoven is belangrijk voor de stad en dus haar bewoners. Wat zij willen is dan ook van groot belang. Willen de bewoners wel meer kennis over dit onderwerp? Zo ja, hoe, waar en wanneer? De enquête probeert deze vragen te beantwoorden. Hieruit volgt een advies gebaseerd op de antwoorden van de bewoners.

Beide adviezen samen vormen de conclusie van dit onderzoek. Namelijk, kunnen de stadspoorten bewaard blijven en tentoongesteld worden zonder verdere degradatie van de fysieke poorten, en hoe zien de bewoners van Eindhoven dit voor zich?

1.4 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk, ‘Theoretisch Kader’, wordt de geschiedenis van Eindhoven besproken. Eerst wordt uitgelegd hoe Eindhoven als stad is ontstaan. Hierbij wordt ook gekeken naar de geografische opbouw van de stad. Vervolgens worden de stadspoorten, en overige verdedigingswerken, van Eindhoven bekeken. Hier wordt uitgelegd hoe deze zijn ontstaan en vervolgens verloren zijn gegaan. Verder wordt er in dit hoofdstuk gekeken naar wat een landschap is en hoe landschapsarcheologie een handje kan helpen bij dit onderzoek.

In hoofdstuk 3 genaamd ‘Methoden’ wordt gekeken naar de enquête en hoe deze tot stand is gekomen. Onderdelen als vraagstelling, kwalitatieve data vs kwantitatieve data, en participanten komen aan bod. Ook wordt hier besproken welke conserveringsmethoden het beste kunnen/zullen werken voor de Eindhovense stadspoorten. Er wordt dan zowel gekeken naar de mate van degradatie zoals die nu is als de preservatie van de verschillende componenten. Als laatste wordt er in dit hoofdstuk gekeken naar de verschillende mogelijkheden om de kennis te delen met het publiek.

Hierbij horen verschillende onderdelen, zoals locaties voor het terugplaatsen van de stadspoorten, en manieren van informatieverstrekking.

Bij het hoofdstuk 'Resultaten' worden de antwoorden van de enquête geanalyseerd en besproken. Hierin wordt meegenomen de actuele kennis van de middeleeuwse geschiedenis onder de bewoners, suggesties omtrent locaties voor de poorten, en de wensen en behoeften qua informatie en kennis. Daarnaast wordt er bepaald welke manieren van conserveren en tentoonstellen het beste zullen werken voor de stadspoorten.

In het hoofdstuk 'Discussie' wordt er gekeken naar de relevantie van dit onderzoek. Er wordt gekeken naar de resultaten in combinatie met de actuele literatuur. Ook zullen de beperkingen van dit onderzoek en de uitvoering daarvan aan bod komen.

In het laatste hoofdstuk 'Conclusie', vormen de resultaten van zowel de enquête als het literatuuronderzoek samen het antwoord op de onderzoeksvragen.

2. Theoretisch kader

2.1 De geschiedenis van Eindhoven en haar stadspoorten

In dit onderdeel zal de geschiedenis van Eindhoven aan bod komen. Met name hoe de stad is ontstaan tot aan het punt van de verdwijning van de stadspoorten. Tevens wordt hier benoemd wat er gevonden is tijdens de opgravingen van de Woenselse poort en de Stratumse Poort in, respectievelijk, 2007 en 2020.

2.1.1 Eindhoven de stad

Eindhoven ligt tijdens de middeleeuwen op een strategisch bruikbare locatie. De beginselen van de stad zijn te vinden aan het einde van een dekzandrug (Arts, 2020, p. 233). Zowel de rivier, de Dommel, als de beek, de Gender, omringen de beginnende stad. Een relatief praktisch stukje land dus.

Daarnaast bestond de stad uit een knooppunt van meerdere belangrijke wegen. Op oude kaarten, zoals de kaart uit 1560 van Jacob van Deventer, is te zien dat er verschillende wegen vanuit het zuiden en zuidwesten van Nederland samenkomen in Eindhoven om vervolgens als een enkele weg richting het noorden verder te gaan. Dit knooppunt is van groot belang geweest voor de economie van de stad.

Figuur 1. Historische kaart van Eindhoven door Jacob van Deventer in 1560. (Kaart van <https://www.eindhoven.nl/stad-en-wonen/stad/erfgoed/de-geschiedenis-van-eindhoven/eindhoven-stad-sinds-1232>)

Eindhoven, de stad, is voornamelijk ontstaan door het werk van de hertog van Brabant, Hendrik I. Hendrik I heeft in zijn tijd meerdere nederzettingen stadsrechten gegeven. Eindhoven was daar een van. In 1232 verleende de hertog de stadsrechten aan Eindhoven (Arts, 2020, p. 234). De voornaamste reden hiervan was om de markteconomie (binnen zijn hertogdom) te stimuleren. Omdat Eindhoven een typische doorreis stad was, kwamen er ontzettend veel handelaren samen bij het bovengenoemde knooppunt. Door Eindhoven stadsrechten te verlenen, krijgen de bewoners ook het recht op een weekmarkt. Zowel de producten van de ambachten in de stad als op het platteland mogen hier verhandeld worden met andere bewoners, maar ook met de reizigers die van het zuiden naar het noorden van Nederland reizen via de stad. Deze combinatie zorgt voor een duidelijke groei in de economie.

Nadat deze stadsrechten werden verleend, begon de stad aanzienlijk te veranderen. Er kwamen meer mensen naar de stad en dat zorgde voor een flinke uitbreiding. De stad werd echter wel op dezelfde manier ingedeeld. “Aan het marktveld stonden op de langwerpige aaneengesloten erven rechthoekige losstaande huizen met daarachter telkens een eveneens rechthoekig bijgebouw.” (Arts, 2020, p. 233). De gebouwen werden door middel van houten steunpalen die zich in de grond bevonden staande gehouden (Arts, 2020, p. 234). De fundering van de huizen in de dertiende eeuw bevond zich echter

niet meer in de grond, maar op de grond (Arts, 2020, p. 236). Daarnaast werd er in de veertiende eeuw een stadsgracht aangebracht en er werd een nieuwe beekbedding gegraven (Arts, 2020, p. 237). Dit zorgde voor een duidelijke verandering in het landschap.

Eindhoven heeft sinds 1100 meerdere kastelen gekend. Het mottekasteel Die Haghe (of Ten Haghe) is een reden geweest voor de groei van Eindhoven. Door dit kasteel was de stad nog aantrekkelijker voor de hertog van Brabant. In 1420 werd dit kasteel echter omgetoverd tot een klooster (Arts, 2020, p. 241). Jan van Schoonvorst, de raadsheer van de hertog van Brabant en tevens heer van Cranendonck, gaf in datzelfde jaar de opdracht om het Kasteel van Eindhoven te bouwen. Dit deed hij om een plek te creëren waar van Schoonvorst, samen met zijn vrouw, kon verblijven wanneer hij in Eindhoven was (Arts, 2020, p. 241). Het kasteel heeft deze functie van verblijfplaats voor de adellijke families tot in de zestiende eeuw gehad. Vanaf 1568 (het begin van de Tachtigjarige Oorlog) is het kasteel in verval geraakt door de wisselende overname tussen de verschillende partijen. In 1676 is het kasteel, of in ieder geval de laatste overblijfselen van het kasteel, compleet afgebroken (Arts, 2020, p. 241).

Rond dezelfde tijd als de bouw van het Kasteel van Eindhoven worden er drie bakstenen stadspoorten gebouwd bij drie ingangen van de stad (Arts, 2020, p. 237). De exacte datum van de bouw van deze stadspoorten is niet duidelijk. Dit kan gedaan zijn tijdens de aanleg van de stadsgracht, maar ook later zoals tijdens de bouw van het Kasteel van Eindhoven. Vanaf de Tachtigjarige Oorlog raakt Eindhoven in verval. Het kasteel wordt vernield en er is in 1554 een grote stadsbrand die een groot deel van de stad vernield achterlaat (Arts, 2020, p. 101). In 1592 wordt vermeld dat van de 350 huizen er nog maar 92 over zijn (Arts, 2020, p. 102). Vermoedelijk zijn de stadspoorten ook in verval geraakt, en zijn deze (net als het Kasteel van Eindhoven) niet meer herbouwd na de Tachtigjarige Oorlog.

In 2019 is er op de oorspronkelijke locatie van het Kasteel van Eindhoven een reconstructie gebouwd van een stuk kasteelmuur (Gemeente Eindhoven, 2019), te zien in figuur 2. De muur is vrij te bezoeken door iedereen.

Figuur 2. Reconstructie kasteelmuurtje van het Kasteel van Eindhoven op originele locatie. (Foto gemaakt door Megan Dankers, auteur)

2.1.2 De opgegraven stadspoorten

In 2007 is de Woenselse Poort opgegraven en geanalyseerd. Dit was een opgraving specifiek bedoeld om de stadsgracht en de stadspoort te onderzoeken. De overblijfselen van de Woenselse Poort zijn destijds gevonden op het 18 Septemberplein, vlakbij de Demer. De stadsgracht die in de veertiende eeuw is gegraven, liep van de Emmasingel over het 18 Septemberplein (van Bergen, 2007). Het 18 Septemberplein is te zien in figuur 3. De locatie van de Woenselse Poort was dan ook niet verrassend.

In 2007 zijn er bij de opgraving twee bakstenen constructies gevonden met verschillende houten palen ertussen en ernaast. Deze palen zijn de draagpalen geweest voor de verschillende bruggen die hier hebben gelopen. Door de jaren heen hebben hier namelijk veel bruggen gestaan die over de Gender liepen. Na de aanleg van de stadsgracht is hier dus een stadspoort bijgekomen en is de constructie weer veranderd. Van twee brugpalen is de houtsoort en bij één paal ook de hout herkomst bekend, evenals de datering. Het gaat hier om s. 434 en s.018 waarbij beide palen gemaakt zijn van eik. Voor s.018 is de hout herkomst Brabant. Voor s. 434 is de datering vastgesteld op 1252 ± 6 . Voor s.018 is de datering vastgesteld op 1240 ± 9 . Voor beide palen houdt dit in dat deze zijn gebruikt voor een constructie voorafgaand aan de stadspoort en stadsgracht (Arts, 2020, p. 131).

Figuur 3. Kaart van het 18 Septemberplein. (Kaart van Google Maps)

Hoewel er bij de locatie van het Kasteel van Eindhoven veel leisteen is gevonden, dat duidt op een leien dak, ontbreekt dit leisteen bij de Woenselse Poort (Arts, 2020, p. 338). De conclusie die hieruit gehaald kan worden is dat de Woenselse Poort mogelijk een dak had volledig of deels bedekt met stro (Arts, 2020, p. 388).

Zoals eerder benoemd zijn er tijdens de opgraving twee bakstenen constructies aangetroffen die de fundering van de Woenselse Poort vormden. Hiervan zijn de baksteenformaten onderzocht, dit was voor de Woenselse Poort $22,5/24,5 \times 10,0/11,5 \times 5,0/5,5$ in cm (Arts, 2020, p. 343). Voor de datering van deze bakstenen wordt uitgegaan van 1400-1450. Voor vergelijking van baksteenformaten op andere locaties in de regio, zie (Arts, 2020, p. 343).

Figuur 4. De Woenselse Poort in de fietskelder onder het 18 Septemberplein. (Foto gemaakt door Megan Dankers, auteur)

Inmiddels liggen de overblijfselen van de Woenselse Poort in de fietskelder onder het 18 Septemberplein tentoongesteld. De poort is in zijn geheel uit de grond gehaald en enkele tientallen meters verplaatst naar de fietskelder. De Woenselse Poort is vrij te bezoeken door iedereen, en is hier te zien op figuur 4.

In 2020 is de Stratumse Poort ook gevonden en onderzocht. Deze lag onder de kruising van het Stratumseind en de Oude Stadsgracht (figuur 5). De reden van de opgraving is de toekomstige reorganisatie van het stadscentrum en de aanleg van een nieuw rioleringsysteem.

Figuur 5. Locatie van de Stratumse Poort op de kruising van het Stratumseind en de Oude Stadsgracht. (Kaart van Google Earth)

Tijdens deze opgraving zijn er verschillende materialen ontdekt die samenhangen met de Stratumse Poort, echter kon de bodemopbouw vrijwel nergens worden onderzocht “door de aanwezigheid van kabels/leidingen, riolen en betonplaten” (Sommers, 2020, p. 7). Wel is er in de bodem te zien waar de insteek voor de fundering van de stadspoort is geweest. Te zien in figuur 6, bij laag 5. Daarbij is ook een tweede insteek te zien die mogelijk laat zien dat er herstelwerkzaamheden zijn geweest aan de stadspoort (Sommers, 2020, p. 8).

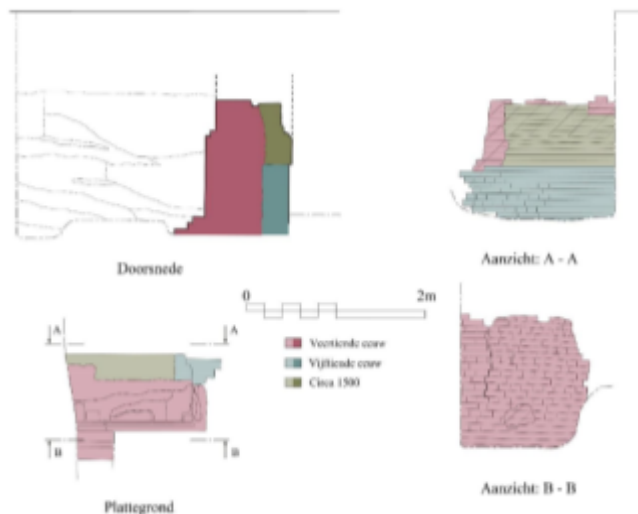

Figuur 6. Bodemopbouw om de bakstenen constructie van de Stratumse Poort met insteek. (Sommers, 2020, p. 8)

H. Hundertmark, bouwhistoricus, heeft het muurwerk van de stadspoort gedocumenteerd en gedateerd. “Hij heeft vastgesteld dat de stadspoort in oorsprong vermoedelijk uit de 14^e eeuw dateert. Aan de grachtzijde bevinden zich twee reparatielagen (klampen) uit de 15^e en 16^e eeuw.” (Sommers, 2020, p. 9). De aardewerkvondsten in de insteek van de stadspoort bevestigen deze datering (Sommers, 2020, p. 10). Het diepste punt van de stadspoort kon niet bepaald worden in verband met de veiligheid. Het muurwerk van de poort werd echter aangetroffen op

15,16 meter +NAP (ongeveer 1,10 meter onder het maaiveld), dit liep nog ruim 1,5 meter verder naar beneden (Sommers, 2020, p. 12). Verder was de stadspoort ongeveer 2,6 bij 1,1 meter. In deze omvang zijn de verschillende bouwfases/herstelwerkzaamheden te zien (figuur 7).

Verder zijn er twintig houten palen gevonden, waarvan de helft mogelijk onderdeel is geweest van de beschoeiing. Ook zijn hier enkele planken gevonden die bijvoorbeeld tussen de beschoeiing palen zaten. Aan de buitenkant van de poort zijn twee grote palen gevonden. Deze hoorde bij de brugconstructie van de stadspoort. De palen staan ongeveer 2,50 meter uit elkaar. Dit zou betekenen dat de brug een geschatte breedte van 3,50 meter had. Middels deze informatie kan er ook gezegd worden dat de stadspoort opening ook ongeveer 3,50 meter breed was. (Sommers, 2020, p. 12). Dit is een standaard doorgangsbreedte voor de stadspoorten die in deze tijd zijn gebouwd. Deze waren namelijk vaak tussen de 3 en 4 meter breed (Janse & van Straalen, 1974, p. 27).

Figuur 7. Plattegrond, dwarsdoorsnede en twee aanzichten van de Stratumse Poort. (Tekening van H. Hundertmark via Sommers, 2020, p. 33)

Net als bij de Woenselse Poort zijn van de Stratumse Poort de bakstenen gemeten en onderzocht. Hieruit kwam een baksteenformaat dat redelijk overeenkomt met het baksteenformaat van de Woenselse Poort, namelijk 24,5/25 x 11,5/12 x 6 in cm (Sommers, 2020, p. 31).

De Stratumse Poort is na de opgraving en de afname van monsters, in zijn volledigheid blijven liggen in de grond. Op de locatie van de Stratumse Poort is nergens te vinden dat deze poort er ligt.

2.2 Landschapsarcheologie

2.2.1 Wat is landschapsarcheologie?

Landschap is een allesomvattende term wat voor iedereen weer iets anders kan betekenen. Juist daarom is het een goed handvat om te gebruiken. Van Dale (n.d.) definieert het woord ‘landschap’ als “de omgeving zoals de mens die waarneemt”. Als dit als uitgangspunt wordt genomen, dan is een landschap altijd een samenwerking tussen mens en omgeving. De term ‘archeologie’ wordt gedefinieerd als “wetenschap van oude historie op grond van bodemvondsten”. Landschapsarcheologie is dus een combinatie van beide. Hoewel de term landschapsarcheologie, net als landschap, vele dingen kan betekenen, wordt er in dit onderzoek gebruikgemaakt van de volgende betekenis. ‘Landschapsarcheologie is de wetenschap van de historie van de samenwerking van de mens en het landschap door middel van bodemvondsten.’ Simpelweg, het is de wetenschap naar hoe de mens zijn landschap/omgeving constant verandert, maar ook hoe het landschap/omgeving de mens constant verandert.

2.2.2 Landschapsarcheologie en Eindhoven

Naast het idee dat de term ‘landschap’ iets anders betekent voor iedereen, is een landschap geen duidelijk gebied. Er is geen strakke grens tussen verschillende landschappen. Vandaar dat het belangrijk is om het onderzoeksgebied te omlijnen. Eindhoven bestaat uit 7 stadsdelen en bij ieder stadsdeel horen verschillende wijken (Gemeente Eindhoven, n.d.). Voor dit onderzoek wordt er gekeken naar het stadsdeel Centrum, waarin de wijken Binnenstad, Bergen, Witte Dame, Fellenoord en TU/e-terrein vallen. Beide stadspoorten, de stadsgracht en het Kasteel van Eindhoven, bevinden zich in dit stadsdeel.

Landschapsarcheologie is in dit onderzoek vooral bedoeld als startpunt. Het landschap werkt samen met de mens, en *vice versa*. Landschapsarcheologie kan deze samenwerking creëren of versterken. Door de bodemvondsten uit het landschap van het verleden te combineren met het landschap van het heden, is er meer aandacht voor de samenwerking tussen mens en landschap. Ook door te begrijpen hoe een landschap is ontstaan en zich heeft ontwikkeld kan er meer bewustwording worden gecreëerd onder zowel de bewoners als de beleidsmakers van Eindhoven.

De reden dat landschapsarcheologie toepasselijk is in dit onderzoek is door de adviezen die het kan opleveren. Door te begrijpen hoe een landschap is ontstaan en hoe de mens daar een cruciale rol in heeft gespeeld, kan er ook begrepen worden hoe en waarom een landschap is veranderd. “Het verleden is ook altijd aanwezig in het landschap van ‘vandaag’” (Crumley et al., 2017, p. 887). De Woenselse Poort is teruggeplaatst in het dagelijkse landschap van de Eindhovenaren. Dit verleden is fysiek weer aanwezig en zichtbaar in het landschap. Was deze poort niet teruggeplaatst dan is, volgens dit principe van landschapsarcheologie, het verleden nog steeds aanwezig in het landschap, simpelweg doordat de kennis aanwezig is. In de volgende hoofdstukken wordt hier verder op ingegaan, met name welke extra maatregelen genomen kunnen worden om dit te waarborgen.

3. Methoden

3.1 Enquête

In dit onderdeel wordt er gekeken naar de enquête voor de bewoners van Eindhoven. Er wordt met name gekeken naar de opbouw van de enquête en de methoden van verspreiding.

3.1.1 Enquête opbouw en vraagstelling

Het is belangrijk bij een enquête om te weten welke informatie er verkregen moet worden. De eerste opzet van een enquête is dan ook een simpele vragenlijst waarbij je alle nodige informatie op een rij zet. Voor dit onderzoek bestaat die lijst uit 11 verschillende vragen die ieder een ander aspect van het onderzoek aankaart.

- Leeftijd van participant
- Mate van trots gevoel naar de stad
- Actuele kennis van de algemene middeleeuwse geschiedenis van Eindhoven
- Actuele kennis van het Kasteel van Eindhoven
- Actuele kennis van de middeleeuwse stadspoorten
- Wijze van het ontvangen van informatie over de Eindhovense geschiedenis
- Bekendheid van de Woenselse Poort in de fietskelder
- Mate van behoefte naar meer kennis over de middeleeuwse geschiedenis van Eindhoven
- Wijze van van meer informatie over deze middeleeuwse geschiedenis
- Mate van behoefte aan het tentoonstellen van de Stratumse Poort
- Potentiële locatie van de Stratumse Poort

Voor de start van de enquête moet er ook gekeken worden naar welke data er verzameld moet worden. Hierbij kan er gekozen worden tussen kwantitatieve data en kwalitatieve data. In dit onderzoek zijn beide vormen van data erg belangrijk. Desalniettemin is ervoor gekozen om zo veel mogelijk (in eerste opzicht) kwalitatieve data om te zetten naar kwantitatieve data. Met dit alles zijn er vragen opgesteld die zich focussen op het verkrijgen van kwantitatieve data maar met een achtergrond van kwalitatieve data. Dit is gedaan door de vraagstelling gesloten te houden. Hierbij kan de deelnemer kiezen tussen twee of meer opties. Dit levert statistieken op, zonder de mening van de deelnemer achterwege te laten.

De volgende vragenlijst is hiermee tot stand gekomen.

1. Wat is uw leeftijd?
 - Jonger dan 18 jaar

- 18-25 jaar
- 26-35 jaar
- 36-45 jaar
- 46-55 jaar
- 56-65 jaar
- Ouder dan 65 jaar

2. Stelling: Ik ben trots op Eindhoven

- Helemaal eens
- Eens
- Neutraal
- Oneens
- Helemaal Oneens

3. Op een schaal van 1 tot 10, hoeveel kennis van de middeleeuwse geschiedenis van Eindhoven heeft u? Waarbij 1 helemaal niet is, en 10 heel erg veel is.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10

4. Weet u van plekken in Eindhoven waar middeleeuwse overblijfselen te zien zijn? Zo ja, noem een voorbeeld bij 'Anders.'

- Nee
- Anders...

5. Wist u dat Eindhoven tijdens de middeleeuwen een kasteel heeft gehad?

- Ja
- Nee
- Anders...

6. Wist u dat Eindhoven tijdens de middeleeuwen drie stadspoorten heeft gehad?
- Ja
 - Nee
 - Anders...
7. Via welke wegen verkrijgt u informatie over de geschiedenis van Eindhoven? (U kunt meerdere opties kiezen).
- Krant (fysiek)
 - Krant (online)
 - Social media
 - Televisie
 - Radio
 - School en/of werk
 - Via familie, vrienden etc.
 - Informatieborden in de stad
 - Anders...
8. Is het u ooit opgevallen dat er in de fietskelder onder het 18 Septemberplein één van de middeleeuwse stadspoorten permanent tentoongesteld staat? Dit is de Woenselse Poort.
- Ja
 - Nee
 - Anders...
9. Heeft u behoefte aan meer informatie over de middeleeuwse geschiedenis van Eindhoven?
- Ja
 - Nee
 - Anders...
10. Zo ja, via welke wegen zou u meer informatie willen verkrijgen? (U kunt meerdere opties kiezen).
- Krant (fysiek)
 - Krant (online)
 - Social media
 - Televisie
 - Radio
 - School en/of werk
 - Via familie, vrienden etc.

- Informatieborden in de stad
- Anders...

11. In 2020 is de Stratumse Poort gevonden onder Stratumseind. Deze ligt nu weer begraven onder de grond. Zou u willen dat deze stadspoort ook te bezoeken is, net als de Woenselse Poort?

- Ja
- Nee
- Anders...

12. Wat zou volgens u een goede locatie zijn om de Stratumse Poort tentoon te stellen?

13. Heeft u nog andere wensen/behoefte als het gaat om kennis/informatie over de middeleeuwse geschiedenis?

3.1.2 Enquête deelnemers en verspreiding

Na het maken van de vraagstelling moet er ook gekeken worden naar de deelnemers van het onderzoek. Voor dit onderzoek is er een doelgroep waarbij één voorwaarde is gesteld, namelijk iedereen ongeacht de leeftijd, met als voorwaarde dat de deelnemer in Gemeente Eindhoven woont. Hoewel er ook gekeken kan worden naar omliggende gemeenten, gaat dit onderzoek om een gemeenschappelijke geschiedenis die behoort tot Eindhoven en haar inwoners.

Met deze doelgroep in gedachte kan er ook gekeken worden naar de steekproefgrootte. Hierbij komen verschillende aspecten kijken: de populatieomvang, het betrouwbaarheidsniveau, en de foutmarge. Er is een formule om te berekenen wat de steekproefgrootte moet zijn om het betrouwbaarheidsniveau te behalen.

$$\text{Steekproefgrootte} = \frac{\frac{z^2 * p * (1-p)}{e^2}}{1 + \left(\frac{z^2 * p * (1-p)}{e^2 N}\right)}$$

N = populatieomvang, e = foutmarge (percentage in decimalen), z = z-score (standaarddeviatie), en p = verwachte populatieproportie (percentage in decimalen).

Het totaal aantal inwoners van Eindhoven is 243.271 (Gemeente Eindhoven, 2023). De foutmarge voor dit onderzoek wordt vastgesteld op 5%. Het betrouwbaarheidsniveau wordt vastgesteld op 95%. Dit is over het algemeen het meest gebruikte betrouwbaarheidsniveau. Met deze gegevens komt er een steekproefgrootte van 384 deelnemers uit om aan alle eisen te voldoen.

Dan wordt de volgende vraag: hoe kunnen er genoeg mensen bereikt worden? Social media is dan het antwoord. “In 2019 was 63 procent van de Nederlanders van 12 jaar of ouder actief op een of

meerdere sociale netwerken zoals Facebook, Twitter, Instagram of Snapchat.” (CBS, 2020). Via social media kan dus gemakkelijk een groot deel van de bewoners van Eindhoven bereikt worden.

De enquête is online gemaakt met Google Formulieren. Hierbij staat een kleine introductie over het onderzoek en de enquête, zie hieronder. Vervolgens staan alle vragen onder elkaar.

‘Beste Eindhovenaar,

Deze enquête gaat over de geschiedenis van Eindhoven en de kennis daarvan bij Eindhovenaren. Ik (Megan Dankers) ben bezig met mijn bachelorscriptie voor de opleiding Archeologie aan de Universiteit van Leiden. Ik doe onderzoek naar de middeleeuwse geschiedenis van Eindhoven en hoe we deze geschiedenis meer toonbaar kunnen maken in de stad.

Om te bepalen hoeveel kennis er op dit moment is onder de Eindhovenaren, heb ik deze enquête gemaakt. Alle antwoorden die u geeft, zijn anoniem.

De eerste vragen gaan over u als inwoner van Eindhoven.

Daarna volgen verschillende vragen over hoeveel er bekend is over de middeleeuwse geschiedenis van Eindhoven onder de bewoners van Eindhoven

De laatste vragen gaan over uw wensen en behoeften naar (eventueel) meer kennis over de Eindhovense geschiedenis.

De enquête duurt ongeveer 10 minuten om in te vullen.

Alvast bedankt voor het invullen van deze enquête, u helpt mij hier enorm mee.

Mocht u verder nog vragen en/of opmerkingen hebben, dan kunt u mij altijd contacteren via megandankers@gmail.com.

Door Google Formulieren te gebruiken kan de enquête via een link online verspreid worden. De enquête is ook via verschillende kanalen verspreid, hiertoe behoren Facebook en Instagram. Via mijn persoonlijke Facebookpagina is de enquête in eerste instantie verspreid op 20-11-2023, waarna enkele familieleden en vrienden de post gedeeld hebben op hun eigen Facebookpagina. Verder is de enquête, op dezelfde datum, via twee verschillende (gesloten) Facebookgroepen verspreid, namelijk ‘Blixembosch’ en ‘Je bent pas een Eindhovenaar als...’. Beide groepen zijn uitsluitend bedoeld voor Eindhovenaren, waarbij de eerste groep 4200 leden heeft en de tweede groep 595 leden heeft. Ook via Instagram heb ik een verhaal gemaakt waar de link naar de enquête instond, te zien in figuur 8. Deze is geplaatst op 06-12-2023, en is diezelfde dag door enkele vrienden gepost in hun verhaal.

In het Facebookbericht dat op 20-11-2023 verspreid is stond de volgende tekst.

‘Woon jij in Eindhoven, en heb je kort de tijd om een enquête in te vullen, dan zoek ik jou!

Figuur 8. Instagram verhaal van 06-12-2023 op account @megandankers (Foto gemaakt door Megan Dankers, auteur)

De enquête duurt maximaal 10 minuten, en je zou me er ontzettend mee helpen. De enige voorwaarde voor het deelnemen aan mijn onderzoek is dat je woont in Eindhoven. Alle antwoorden zijn en blijven anoniem.

Ik (Megan Dankers) studeer Archeologie aan Universiteit Leiden waar ik nu ook mijn scriptie voor schrijf. Ik doe onderzoek naar de middeleeuwse geschiedenis van Eindhoven en de actuele bekendheid daarvan onder de bewoners van Eindhoven.

Via onderstaande link kom je bij de enquête. Ik waardeer alle antwoorden!

Dankjewel!

PS Delen mag altijd :)'

3.2 Conserveren en presenteren

De Woenselse Poort ligt compleet beschermd in de fietskelder onder het 18 Septemberplein. Deze is compleet onderzocht, beschermd en tentoongesteld. De Stratumse Poort is ook onderzocht, maar ligt inmiddels weer onder de grond. Dit onderdeel kijkt naar de verschillen tussen beide poorten, om vervolgens te onderzoeken welke methoden ervoor kunnen zorgen dat ook de Stratumse Poort terugkomt in het dagelijkse landschap, en welke methoden nog extra toegepast kunnen worden op de Woenselse Poort.

3.2.1. Conserveren

Zoals eerder genoemd zijn de overblijfselen van de Woenselse Poort in 2007 uit de grond gehaald. Hierbij hoorden twee bakstenen constructies die de zijkanen van de poort vormden waar de brug tussen liep, enkele houten palen die de steunpilaren van de brug waren, en verschillende kleinere vondsten zoals potscherven en munten. Bij de Stratumse Poort zijn er geen andere vondsten gedaan dan het hout en het steen van de poort zelf.

De Woenselse Poort moest verplaatst worden omdat onder het 18 Septemberplein een fietskelder gebouwd ging worden. Deze fietskelder heeft plek voor ongeveer 1400 fietsen en neemt daardoor dus een groot deel van het plein in beslag (Gemeente Eindhoven, n.d.). Wanneer de Woenselse Poort was blijven liggen, zou het compleet verloren zijn gegaan. Vandaar dat ervoor gekozen is om alles uit de grond te halen. De Stratumse Poort ligt nog onder de grond omdat er geen plannen zijn om het hele gebied tot in de grond te veranderen of om de poort tentoon te stellen.

Van alle materialen die bij de stadspoorten horen, hout en steen, is hout het meest fragiel en vergt dit dus de meeste aandacht. Steen kan zonder water en extreme omstandigheden erg lang bewaard blijven. Hoewel er weinig te vinden is over het specifieke proces van conserveren van het hout van de Woenselse Poort, is het conserveren van hout in het algemeen op de meeste plekken hetzelfde. In alle gevallen begint het proces met het documenteren en analyseren van het hout. Hierbij horen tekeningen, foto's en monsterafnames. Vervolgens zijn er drie belangrijke aspecten waar rekening mee gehouden moet worden tijdens het tijdelijk opslaan van het hout (Coles, 1990, p. 20). Dit is het constant nathouden van het hout wanneer het hout in eerste instantie al doordrenkt is. In het geval van

zowel de Woenselse- als de Stratumse Poort is dit aan de orde. De reden hiervan is om te voorkomen dat het hout krimpt of breekt. Daarnaast is het belangrijk dat er zo min mogelijk licht bij het hout komt. Door de toename in licht kunnen er algen gaan groeien op en/of in het hout (Coles, 1990, p. 20). Als laatste is het belangrijk dat de temperatuur vrij laag blijft, tussen de 4 en 8 °C, om verrotting tegen te gaan (Coles, 1990, p. 20).

Na het dateren van het hout (zie 2.1.2) kan het conservatie proces van start. Hierin is te kiezen tussen verschillende methoden, namelijk het gecontroleerd drogen van het hout, het water in het hout vervangen door een conserveermiddel, of het hout vriesdrogen (Coles, 1990, p. 29). Iedere methode heeft zijn voor- en nadelen. Bij het gecontroleerd drogen wordt al het water uit het hout gehaald om het vervolgens droog te kunnen bewaren. Het nadeel hiervan is dat het erg lang duurt voor het eindresultaat bereikt wordt, en vervolgens moet het hout constant gemonitord worden aangezien het nog steeds kan reageren met het water in de lucht bijvoorbeeld. Met het gebruik van een conserveermiddel dat het water vervangt is er meer controle. Zeker bij sterk gedegradeerd hout is dit een optie. “Water zorgt voor de grootste structurele ondersteuning van het hout” (Coles, 1990, p. 30). Zou het water, zoals bij het drogen, volledig wegvallen, dan verandert ook de vorm van het hout op zowel micro als macro niveau. Het vriesdrogen van hout wordt meestal gebruikt bij kleinere houten objecten (Coles, 1990, p. 30). Hierbij wordt namelijk het overgebleven water verwijderd via bevroren damp (Coles, 1990, p. 30). Het nadeel van deze techniek is dat grote objecten vaak niet in een vriesdroogkast passen.

3.2.2 Presenteren

Na dit hele conserveringsproces kan er gekeken worden naar het tentoonstellen van het hout. Hoewel het hout een compleet conservatie proces heeft doorgemaakt betekent dat niet dat het hout geen zorg meer nodig heeft. De optimale conditie om het hout tentoon te stellen is namelijk bij een temperatuur van ongeveer 18°C, een vochtigheid van ongeveer 55% RH, en bij een laag lichtniveau van onder de 200 lux (Coles, 1990, p. 30). Omdat de locatie waar het hout, en dus de stadspoort, aan deze eisen moet kunnen voldoen, is het het beste als de stadspoort in een gebouw geplaatst kan worden.

De Woenselse Poort is in een fietskelder geplaatst, een plek waarvan de deuren ‘s nachts dicht gaan. Verder kan er geen water door middel van neerslag op het hout komen. De enige eis voor een tentoongestelde Stratumse Poort is dan ook een gebouw. In welke vorm dat ook is. De originele locatie van de Stratumse Poort (op de kruising van het Stratumseind en de Oude Stadsgracht) is tevens de locatie van het grote uitgaansgebied van Eindhoven. Het is de langste uitgaansstraat van Nederland en er komen ieder weekend ongeveer 15.000 mensen naar de locatie (Stravens, 2019). Eindhoven telt per jaar ongeveer 800 uigaansincidenten, 95% daarvan begint op deze locatie (Stravens, 2019). Als Eindhovenenaar zelf heb ik dit soort situaties vaak genoeg zien gebeuren om te begrijpen dat deze locatie allesbehalve ideaal is voor fragiele archeologie.

Naast de locatie van de stadspoorten is het ook belangrijk dat er genoeg informatie te vinden is over de poorten. Presenteren bestaat namelijk niet alleen uit het laten zien van, in dit geval, de stadspoort, maar ook uit het verstrekken van informatie aan de bewoners van Eindhoven. Wanneer er iets wordt

teruggeplaatst in het landschap, is het belangrijk dat er weer een samenwerking ontstaat tussen mens en landschap. Zoals eerder genoemd, “het verleden is ook altijd aanwezig in het landschap van ‘vandaag’” (Crumley et al., 2017, p. 887). Is dit verleden echter niet zichtbaar genoeg, dan voelt het hoogstwaarschijnlijk voor de gemiddelde bewoner niet dat het daadwerkelijk aanwezig is. Op verschillende manieren kan er aandacht worden besteed aan de middeleeuwse geschiedenis van Eindhoven. De stadspoorten zijn hierin handige tools om het verleden zichtbaar te maken. Voorbeelden van informatieverstrekking zijn: reportages in de krant (zowel fysiek als online), televisie reportages, boeken, films, social media posts, radio gesprekken met experts, lessen op school, en informatieborden in de stad. Landschapsarcheologie kan hierbij helpen. Door een biografie van het landschap te produceren, wordt het oude landschap zichtbaar voor de bewoners. Bovengenoemde manieren van informatieverstrekking zijn hierbij een handig hulpmiddel om deze bewoners ook echt te bereiken.

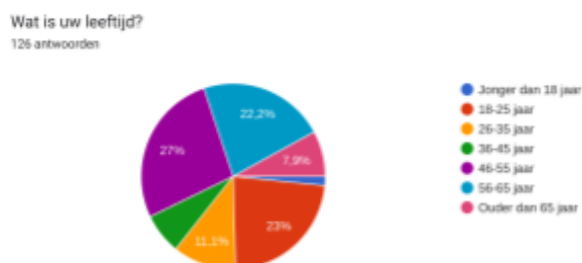
4. Resultaten

4.1 Resultaten enquête

Om een betrouwbaarheidspercentage van 95% te waarborgen zijn er 384 antwoorden nodig van bewoners van Eindhoven op de enquête. Dit is echter niet gelukt binnen dit onderzoek. Er zijn uiteindelijk 126 deelnemers geweest die de enquête hebben ingevuld. De data die hieruit is ontstaan kan dus niet gebruikt worden om volledig betrouwbare conclusies te trekken. Toch zal deze data in dit hoofdstuk worden behandeld om een kleine indicatie te geven wat een vervolgonderzoek kan verwachten.

‘Wat is uw leeftijd?’

Deze eerste vraag van de enquête is bedoeld om een inzicht te krijgen in de verschillende leeftijdsgroepen van de stad. Ook met 384 antwoorden zou deze data minder relevant zijn dan de volgende vragen, maar het geeft in ieder geval een inzicht in de leeftijdsgroepen van Eindhoven en hun bereidheid om een enquête in te vullen over de stad. Dit is relevant voor een eventueel vervolgonderzoek en met name welke leeftijdsgroepen meer aanmoediging nodig hebben om een enquête in te vullen. Met die informatie kunnen andere methoden gebruikt worden om deze leeftijdsgroepen aan te spreken. Zoals te zien is, is deze groep deelnemers erg divers. Hierbij kan (voorzichtig) gezegd worden dat het onderwerp ‘middeleeuwse geschiedenis van Eindhoven’ interessant is voor vele verschillende leeftijden.

Figuur 9. Leeftijdsgroepen (Grafiek gemaakt door Megan Dankers, auteur)

‘Stelling: Ik ben trots op Eindhoven’

De tweede vraag is puur gemaakt om te bevestigen wat de meeste Eindhovenaren al weten. Namelijk dat Eindhovenaren trots zijn op hun stad. De reden dat deze trots zo van belang is, is omdat dit een gezamenlijk erfgoed creëert waar iedereen een deel van wil uitmaken. Het is een gemis voor de bewoners als de stadspoorten onbekend blijven, maar zonder een trots gevoel voor de stad zal er niet genoeg interesse zijn om actie te ondernemen. Mensen die niet geïnteresseerd zijn in hun stad en de

geschiedenis zullen hier ook geen gemis in zien. Het feit dat de meeste Eindhovenaren (volgens deze enquête) dus trots zijn op hun stad, zorgt voor een gemeenschappelijk doel.

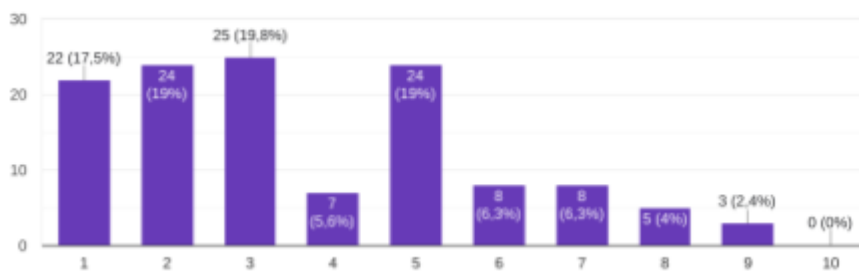
Figuur 10. Gevoel van trots over Eindhoven (Grafiek gemaakt door Megan Dankers, auteur)

‘Op een schaal van 1 tot 10, hoeveel kennis van de middeleeuwse geschiedenis van Eindhoven heeft u? Waarbij 1 helemaal niet is, en 10 heel erg veel is.’

In dit onderzoek wordt ervan uitgegaan dat de Eindhovenaren weinig tot geen kennis hebben van de middeleeuwse geschiedenis. Dat is de hele oorzaak achter dit onderzoek, want het doel is om meer kennis te creëren. Door een basislijn van actuele kennis onder de bewoners te vinden, kan er worden gekeken naar de verschillende aspecten van de geschiedenis die aan bod moeten komen. In de grafiek is te zien dat het grootste deel van de deelnemers zichzelf een onvoldoende geeft als het gaat om

Op een schaal van 1 tot 10, hoeveel kennis van de middeleeuwse geschiedenis van Eindhoven heeft u? Waarbij 1 helemaal niets is, en 10 heel erg veel is.

126 antwoorden

Figuur 11. Actuele kennis van de middeleeuwse geschiedenis van Eindhoven. (Grafiek gemaakt door Megan Dankers, auteur)

hoeveel kennis zij op dit moment bezitten. Dat is een duidelijke basislijn om op te bouwen.

‘Weet u van plekken in Eindhoven waar middeleeuwse overblijfselen te zien zijn? Zo ja, noem een voorbeeld bij ‘Anders.’

Deze vraag hangt samen met die basislijn van actuele kennis. De overblijfselen en locaties die missen tussen de antwoorden van de deelnemers, kunnen het uitgangspunt worden van de extra kennis/informatie die gedeeld kan worden. 56.3% van de deelnemers kan geen voorbeeld noemen van een locatie waar middeleeuwse overblijfselen te zien zijn. Van de mensen (56 deelnemers) die wel een antwoord hebben ingevuld bij ‘Anders...’ noemt het grootste deel (41%) de Catharina kerk. Alle overige antwoorden zijn verdeeld over het openluchtmuseum (het preHistorisch Dorp), het archeologisch archief (het Erfgoedhuis), het kasteel muurtje, en de Woenselse poort.

Deze vraag hangt

Wist u dat Eindhoven tijdens de middeleeuwen een kasteel heeft gehad?

126 antwoorden

Figuur 12. Actuele kennis van het Kasteel van Eindhoven (Grafiek gemaakt door Megan Dankers, auteur)

‘Wist u dat Eindhoven tijdens de middeleeuwen een kasteel heeft gehad?’ en ‘Wist u dat Eindhoven tijdens de middeleeuwen drie stadspoorten heeft gehad?’

Ook deze volgende vragen horen bij de actuele kennis van de bewoners, dit is echter meer bedoeld om een startpunt te vinden. Dit onderzoek gaat met name over de stadspoorten en hoe deze meer onder de aandacht gebracht kunnen worden. Deze vragen zijn dus bedoeld voor dit specifieke onderzoek. Te zien is dat 66.7% van de deelnemers niet wist van het bestaan van het Kasteel van Eindhoven. Nog minder mensen wisten van het bestaan van de drie middeleeuwse stadspoorten, namelijk maar 21.4%.

Wist u dat Eindhoven tijdens de middeleeuwen drie stadspoorten heeft gehad?

126 antwoorden

Figuur 13. Actuele kennis van de middeleeuwse Stadspoorten van Eindhoven (Grafiek gemaakt door Megan Dankers, auteur)

‘Via welke wegen verkrijgt u informatie over de geschiedenis van Eindhoven? (U kunt meerdere opties kiezen).’

Door te vragen via welke manier bewoners op dit moment informatie krijgen over de Eindhovense geschiedenis, krijgen we een inzicht in welke manieren ze al gebruikt worden. Met die informatie kan gekeken worden naar het optimaliseren van deze kanalen. 54% van de deelnemers benoemt ‘social media’ als een van de manieren waarop ze informatie verkrijgen. Op de tweede plek komt ‘familie, vrienden etc’ met 34.1%, en op de derde plek komt een ‘krant (online)’ met 25.4%.

‘Is het u ooit opgevallen dat er in de fietskelder onder het 18 Septemberplein één van de middeleeuwse stadspoorten permanent tentoongesteld staat? Dit is de Woenselse Poort.’

Deze volgende vraag is bedoeld om inzicht te krijgen in de samenwerking tussen het landschap en de bewoners van Eindhoven, met name of er überhaupt een samenwerking is. Door te vragen of het mensen ooit is opgevallen dat er in de fietskelder een stadspoort ligt, kan er (voorzichtig) gezegd worden of er sprake is van genoeg aandacht voor de geschiedenis. 61.9%, wat gelijkstaat aan 78 deelnemers, zegt dat het hen niet eerder is opgevallen. Dat is het overgrote deel van de deelnemers. Met dit in gedachte, kan er misschien gezegd worden dat er niet genoeg informatie/aandacht is besteed aan de stadspoort. Er is duidelijk geen actieve samenwerking tussen de meeste Eindhovenaren en dit stuk van het dagelijkse landschap.

Is het u ooit opgevallen dat er in de fietskelder onder het 18 Septemberplein één van de middeleeuwse stadspoorten permanent tentoongesteld staat? Dit is de Woenselse Poort.
126 antwoorden

Figuur 14. Bekendheid van de Woenselse Poort in de fietskelder (Grafiek gemaakt door Megan Dankers, auteur)

‘Heeft u behoefte aan meer informatie over de middeleeuwse geschiedenis van Eindhoven?’ en ‘Zo ja, via welke wegen zou u meer informatie willen verkrijgen? (U kunt meerdere opties kiezen).’

Ik, als Eindhovenenaar en archeologie student, wil het liefst de Stratumse Poort zo snel mogelijk terug plaatsen, en nog meer informatie verkrijgen over de middeleeuwse geschiedenis. Dit onderzoek is echter niet alleen voor mij, maar ook voor de ruim 240.000 andere bewoners. Vandaar dat deze volgende vraag van groot belang is. 84 deelnemers (66.7%) hebben aangegeven behoefte te hebben aan meer informatie omtrent de middeleeuwse geschiedenis van Eindhoven. De bewoners willen dus wel degelijk een samenwerking tussen het heden en het verleden. 72.6% van de mensen geeft aan dat zij via social media deze informatie willen verkrijgen. Dit resultaat is niet verbazingwekkend, aangezien het grootste deel van de mensen deze weg nu ook gebruikt. Wat wel verrassend is, is dat 50.9% van de deelnemers aangeeft ook informatieborden in de stad te willen gebruiken. Ook hier is dus weer te zien dat de bewoners een samenwerking met het landschap zien zitten.

‘In 2020 is de Stratumse Poort gevonden onder Stratumseind. Deze ligt nu weer begraven onder de grond. Zou u willen dat deze stadspoort ook te bezoeken is, net als de Woenselse Poort?’

De volgende vraag is ook weer bedoeld om de mate vast te stellen waarin de bewoners van Eindhoven een samenwerking met het landschap willen aangaan. 107 deelnemers (84.9%) geven aan dat zij de Stratumse Poort ook graag terug willen zien in het landschap.

In 2020 is de Stratumse Poort gevonden onder Stratumseind. Deze ligt nu weer begraven onder de grond. Zou u willen dat deze stadspoort ook te bezoeken is, net als de Woenselse Poort?
126 antwoorden

Figuur 15. Terugplaatsen en bezoeken van de Stratumse Poort in de toekomst (Grafiek gemaakt door Megan Dankers, auteur)

‘Wat zou volgens u een goede locatie zijn om de Stratumse Poort tentoon te stellen?’

Deze volgende vraag is iets lastiger te analyseren omdat hier kwalitatieve data bij komt kijken. Om het iets overzichtelijker te maken zijn de antwoorden geteld waar iets in staat over de originele

locatie, de Stratumsedijk (dit is de straat waarin het Stratumseind overloopt), en zo dicht mogelijk bij de originele locatie. 49 van de suggesties behoren hierbij. Dat houdt in dat 38.9% van de deelnemers de Stratumse Poort graag in of om het originele landschap ziet verschijnen.

‘Heeft u nog andere wensen/behoefte als het gaat om kennis/informatie over de middeleeuwse geschiedenis?’

De laatste vraag is bedoeld om de bewoners van Eindhoven de kans te geven om te vertellen wat zij graag zien gebeuren omtrent de middeleeuwse geschiedenis in het algemeen. Ook hier zijn ontzettend veel verschillende antwoorden gegeven, maar het algemene beeld dat hieruit gehaald kan worden, is dat de deelnemers/bewoners een duidelijke behoefte hebben aan meer kennis/informatie. Er is dus behoefte aan een gezamenlijk erfgoed waarmee samengewerkt kan worden in het landschap. Alle antwoorden op deze vraag zijn te vinden in de bijlage.

4.2 Conserveren en presenteren

Figuur 16. Wegwijzer met informatie over de locatie van de middeleeuwse stadspoort de Woenselse Poort (Foto gemaakt door Megan Dankers, auteur)

Aan de Woenselse Poort hoeft er qua conservatie niets meer te gebeuren. De poort is al in zijn volledigheid gedocumenteerd en bewerkt. Aan de presentatie kan echter meer gebeuren. Er staat op een enkel bord aangegeven dat er in de fietskelder een middeleeuwse stadspoort te vinden is. Dit bord is echter vrijwel alleen te zien wanneer je al de fietskelder inloopt (figuur 16). Voor iedereen die dus niet zijn fiets weg moet zetten, valt de Woenselse Poort niet op. Meerdere informatieborden verspreid door het stadscentrum zouden hierbij dus erg helpen. Ook via social media kan er aandacht gecreëerd worden. Er kunnen bijvoorbeeld advertenties geplaatst worden waarop wordt verwezen naar de stadspoort.

In de fietskelder zelf hangt een groot bord met allerlei informatie over de stadspoort en de vondsten die zijn gedaan tijdens de opgraving. Daar is niet veel te verbeteren. De Woenselse Poort ligt direct bij de ingang van de fietskelder en het bord met informatie is groot genoeg dat het direct gezien kan worden. Het enige verbeterpunt kan zijn, op het voetstuk waar de Woenselse Poort op staat duidelijk aangeven dat dit een middeleeuwse stadspoort is. Het informatiebord hangt namelijk tegen de muur, en wanneer je hier snel langs loopt zal je hier niet direct op letten. Door heel groot de naam van de poort en/of de term middeleeuwse stadspoort te benoemen op de grote constructie, zullen mensen dit sneller zien. Ze moeten namelijk om de constructie heen lopen om hun fiets weg te zetten en zullen hier dan ook beter opletten dan het informatiebord.

Aan de Stratumse Poort is nog genoeg werk te doen. Deze ligt nog steeds onder de grond en voordat deze gepresenteerd kan worden moet er een hoop conservatie werk gedaan worden. Omdat het hout dat bij de poort hoort volledig doordrenkt is van water, zal er eerst een methode gekozen moeten worden waarbij het water wordt weggehaald. Het gecontroleerd drogen van het hout is een optie. Het probleem hierbij is echter dat dit jaren kan duren. Ook het vriesdrogen is een optie. Deze optie is alleen nog minder haalbaar omdat de palen hoogstwaarschijnlijk te groot zijn om in een vriesdroogkast te passen. Daardoor blijft er één optie over die in dit geval goed toepasbaar is. Het water vervangen door een conserveermiddel. Hoewel het lang kan duren voor het gehele conservatie proces af is, blijft de structurele integriteit van het hout wel behouden. Hierdoor is het de ideale manier om de Stratumse Poort te behouden.

Om de Stratumse Poort te presenteren is heel wat meer werk nodig. Zoals eerder genoemd is de originele locatie van de stadspoort niet de veiligste plek in Eindhoven. Naast dat de locatie erg druk bezocht is, gebeuren er regelmatig incidenten waarbij de veiligheid van de stadspoort niet gewaarborgd kan worden. Een geschikte locatie vinden is dan ook niet makkelijk. De Woenselse Poort is enkele meters opgeschoven, ook dit zou een betere optie zijn voor de Stratumse Poort. Hierbij zou er kunnen worden gedacht aan de Stratumsedijk. Dit is de straat waarin het Stratumseind overloopt. Het is hier een stuk rustiger qua bezoekers, maar bereikbaar genoeg voor iedereen die in het stadscentrum loopt.

Ideaal zou zijn om de stadspoort op eenzelfde wijze tentoon te stellen als de Woenselse Poort. Daarmee wordt bedoeld dat de poort uit de grond gehaald wordt, geconserveerd wordt, en vervolgens in een gebouw geplaatst wordt waar dagelijks mensen doorheen lopen. Op die manier wordt het daadwerkelijk onderdeel van het dagelijkse landschap van de bewoners van Eindhoven. Nog een manier is door het openleggen van de grond en deze met een dikke glazen vloer te bedekken. Hierdoor kunnen de bewoners de poort zien zonder deze te beschadigen. Het nadeel van deze manier is dat de poort op een plek ligt waar ook veel riolering loopt. Het zou dus niet het mooiste aanzicht worden.

Figuur 17. Informatiebord bij het kasteelmuurtje (Foto gemaakt door Megan Dankers, auteur)

Als we kijken naar informatieborden die in de stad geplaatst kunnen worden, kan dit op verschillende manieren. Als eerst moeten de bewoners weten dat er iets te zien is wat bij hun gemeenschappelijk erfgoed hoort. Dit kan gedaan worden door wegwijzers te plaatsen op verschillende locaties in het stadscentrum. Daarnaast kan er bijvoorbeeld bij de Woenselse Poort informatie staan over waar de Stratumse Poort en het kasteelmuurtje van het Kasteel van Eindhoven te vinden zijn. Dit zorgt ervoor dat mensen bij iedere nieuwe locatie steeds een extra stukje informatie ontvangen. Zoals hierboven genoemd is het informatiebord bij de Woenselse Poort groot en duidelijk. Bij het kasteelmuurtje is dit een heel ander verhaal. Je moet weten dat het er staat, anders heb je dit niet door. Het is in het plantsoen geplaatst waardoor het op een mooie zomerdag met genoeg bloemen eromheen vrijwel niet zichtbaar is. Dit is zeker iets om rekening mee te houden bij de Stratumse Poort, mocht deze ooit teruggeplaatst worden.

5. Discussie

Dit onderzoek bestaat uit twee onderdelen. Het eerste onderdeel is de enquête onder de bewoners van Eindhoven. Hierbij zijn de vragen opgesteld om kwantitatieve data te verkrijgen, waar in eerste instantie de data kwalitatief zou zijn. Hoewel dit voor een inzicht zorgt hoe de bewoners van Eindhoven over dit onderwerp denken, brengt het ook wat beperkingen met zich mee. Het zorgt er namelijk voor dat er een gegeneraliseerd beeld wordt gevormd van de mening van Eindhovenaren. Iedere persoon is anders en heeft andere wensen en behoeften. Bij vervolgonderzoek zou hier dus meer naar gekeken kunnen worden. Bijvoorbeeld door met mensen in gesprek te gaan.

Naast deze beperking hebben er te weinig deelnemers meegewerkt aan de enquête waardoor er geen volledig betrouwbare conclusie getrokken kan worden vanuit de antwoorden. Binnen dit onderzoek wordt er ook gekeken naar de archeologie, dus telt het verlies van deze conclusies minder zwaar. Als Eindhovenenaar weet ik goed hoe de mensen over de stad denken en wat zij graag zien. De meeste resultaten van de enquête zijn dan ook niet verrassend. Daarnaast denk ik dat de resultaten vrijwel hetzelfde zullen zijn wanneer dit op grotere schaal wordt aangepakt. Dit is echter een aanname en er zal een vervolgonderzoek moeten komen om aan te tonen of dit klopt. Mocht dit onderzoek uitgebreid aangepakt worden op een later moment, dan zal er gekeken moeten worden naar meer verschillende manieren om mensen te bereiken. Ook zou er meer focus gelegd kunnen worden op de verschillende leeftijdsgroepen en de wensen en behoeften per groep.

Bij het tweede onderdeel van dit onderzoek, namelijk het conserveren en presenteren van de stadspoorten, is ook vervolgonderzoek nodig. Er is helaas weinig informatie te vinden over de methoden die zijn gebruikt bij het conserveren van de Woenselse Poort. Het eindrapport van de opgraving van de Woenselse Poort is nog niet afgerond en kan daardoor ook niet geraadpleegd worden. Hierdoor moet er van algemene informatie over het conserveren van hout worden uitgegaan. Het conserveren van hout is op de meeste plekken hetzelfde, maar wanneer er alleen algemene informatie te vinden is zorgt dat voor beperkingen in het onderzoek. Er kan niet vergeleken worden met hoe de Woenselse Poort geconserveerd is, waardoor er geen specifieke methoden genoemd kunnen worden. Er kan niet gekeken worden naar de materialen die Gemeente Eindhoven tot haar beschikking heeft, en dus kan niet gezegd worden welke methoden van conserveren daadwerkelijk haalbaar zijn.

Ook over de beslissingen die genomen zijn omtrent het presenteren van de Woenselse poort is weinig informatie te vinden. Het is duidelijk dat de Woenselse Poort weg moest uit de grond aangezien deze verstoord zou worden wanneer de fietskelder gebouwd ging worden. Ook was de fietskelder de perfecte locatie voor de stadspoort. Het is dicht bij de originele locatie, is beschermd tegen weer en wind, en de fietskelder wordt tijdens openingstijden altijd bewaakt waardoor het risico op vandalisme laag is. Voor de Stratumse Poort kan niet hetzelfde worden gezegd. De originele locatie is erg onveilig, er zijn geen plannen om een dergelijk gebouw te creëren waar de poort kan verblijven, en de ideale omstandigheden voor het bewaren van bijvoorbeeld het hout kunnen niet gewaarborgd worden. Dit creëert een dilemma. Hoewel de meeste deelnemers van de enquête graag de poort in het landschap zien, is er vooralsnog geen manier om dat te verwezenlijken. Zeker niet op eenzelfde

manier als de Woenselse Poort. Bij vervolgonderzoek zal hier de focus op moeten liggen. Er zal gekeken moeten worden naar realistische methoden om de poort in het landschap te krijgen. Dit onderzoek is daar simpelweg te klein voor.

Met dit alles in gedachte, is dit onderzoek vooral bedoeld als eerste opzet naar een groter onderzoek vanuit Gemeente Eindhoven. De resultaten van de enquête dienen als eerste inzicht in de wensen en behoeften van de bewoners. Het onderzoek naar de conservatie en presentatie van de Stratumse Poort kan uitgebreid worden. Dit moet dan gedaan worden met de Woenselse Poort als vergelijkingsmateriaal. In dit onderzoek was dat niet mogelijk in de mate dat nodig is.

6. Conclusie

6.1 Conclusie deelvragen

‘Wat is de beste manier om de fysieke middeleeuwse stadspoorten te behouden?’

Om deze eerste deelvraag te beantwoorden moet er gekeken worden naar de huidige staat van de stadspoorten. De Woenselse Poort is volledig geconserveerd en ligt er voor de komende jaren goed bij. De beste manier om deze fysiek te bewaren, is door de poort te laten liggen, hoe deze nu ligt, in de fietskelder. De Stratumse Poort is het beste te conserveren door het water in het hout te vervangen door een conserveermiddel. Er kan niet met zekerheid gezegd worden welk middel hierin het beste zal werken, aangezien er geen informatie is over de mogelijkheden binnen Gemeente Eindhoven. Daarnaast is het van belang dat de poort op een locatie terecht kan komen waarbij de ideale omstandigheden gecreëerd en gewaarborgd kunnen worden. Die locatie is er op dit moment niet. Vandaar dat de beste manier van behoud toch *in situ* preservation zal zijn. De Stratumse Poort heeft honderden jaren onder de grond gelegen en heeft dit overleefd. Het is beter om dan te wachten op nieuwe en betere technieken die gebruikt kunnen worden in de toekomst.

‘Wat is de beste manier om de middeleeuwse stadspoorten tentoon te stellen?’

Het antwoord van de tweede deelvraag bestaat uit twee delen. De Woenselse Poort ligt er perfect bij. Er zou alleen een kleine aanpassing gemaakt kunnen worden in de aanduiding op het voetstuk van de poort. Bij de Stratumse Poort kan er nog genoeg gedaan worden. Aangezien de beste manier van het behouden van de poort *in situ* preservation is, moet er worden gekeken naar andere opties om de Stratumse Poort meer aandacht te geven. Kijkend naar de resultaten van de enquête, kan er gezegd worden dat via social media meer gefocust kan worden op het verspreiden van informatie. Dus ook als de poort niet fysiek tentoongesteld kan worden, kan er wel meer gedaan worden aan het verspreiden van informatie. Ook kan er via informatieborden op de originele locatie van de Stratumse Poort aandacht gegeven worden aan de middeleeuwse geschiedenis.

‘In welke mate kunnen de middeleeuwse stadspoorten van Eindhoven, Nederland, terug geplaatst worden in het dagelijkse landschap?’

Zoals hierboven genoemd geldt ook voor deelvraag drie, op dit moment kan de Stratumse Poort niet makkelijk genoeg teruggeplaatst worden in het landschap. Dit kan wel worden opgevangen door informatieborden en markeringen in de stad die aangeven waar bepaalde constructies gestaan hebben. Dit kan eventueel met oude tekeningen gedaan worden waardoor de bewoners letterlijk hun landschap kunnen ervaren zoals het honderden jaren geleden was. Hierdoor creëer je toch een samenwerking tussen de mens en het landschap zonder een fysieke stadspoort te gebruiken.

‘Wat weten de bewoners van Eindhoven van de middeleeuwse stadspoorten?’

Voor de vierde deelvraag moet er een kleine waarschuwing vooraf worden gegeven. Aangezien de steekproefgrootte niet bereikt is, kunnen er geen volledig betrouwbare conclusies worden getrokken. Toch is het antwoord op deze vraag duidelijk. Bij maar 38.1% van de deelnemers is de Woenselse

Poort ooit opgefallen. Een nog kleiner percentage wist überhaupt van het bestaan van de stadspoorten af, namelijk maar 21.4%. Ondanks de kleine steekproefgrootte kan er gezegd worden dat een groot deel van Eindhovenaren geen tot weinig kennis heeft van de middeleeuwse stadspoorten van Eindhoven.

‘Wat zijn de wensen en behoeften van de bewoners van Eindhoven bij het terugplaatsen van de middeleeuwse stadspoorten in het dagelijkse landschap?’

Hoewel de laatste deelvraag uit veel verschillende antwoorden kan bestaan doordat iedere Eindhovenenaar hier anders over denkt, is er toch een algemene wens/behoefte. Dezelfde waarschuwing als bij de vorige deelvraag is van toepassing bij deze vraag. Er is een duidelijke behoefte aan meer kennis/informatie over de middeleeuwse geschiedenis. Hierbij horen ook de stadspoorten. Daarnaast geeft een groot deel van de deelnemers aan de stadspoort graag te zien op of om de originele locatie. Hieruit kan (voorzichtig) worden geconcludeerd dat de bewoners graag het landschap willen zien veranderen naar een samenwerking tussen heden en verleden. Via de laatste vraag van de enquête zijn ontzettend veel verschillende antwoorden binnengekomen. De gemeenschappelijke factor hierin is de behoefte aan meer kennis op meer verschillende manieren.

6.2 Centrale onderzoeksvraag

De centrale onderzoeksvraag van dit onderzoek is: ‘Wat is de beste manier om de kennis van de middeleeuwse stadspoorten van Eindhoven, Nederland te vergroten en/of creëren onder zowel de bewoners als beleidsmakers van Eindhoven?’.

Zoals in het hoofdstuk hiervoor benoemd is zal er zeker meer onderzoek gedaan moeten worden over dit onderwerp, met name wat de bewoners willen. Dit kan alleen door een enquête waarbij de steekproefgrootte ruim behaald wordt. Dat gezegd hebbende, in de ogen van de bewoners (volgens dit onderzoek) is de beste manier om de kennis te vergroten en/of creëren door simpelweg meer aandacht te besteden aan de middeleeuwse geschiedenis van Eindhoven. De stad wordt gezien als toekomstgericht, wat erg belangrijk is, maar dit is niet waar de volledige focus op zou moeten liggen. Landschapsarcheologie biedt hierin een helpende hand. Door het verhaal van de geschiedenis, aan de hand van fysieke vondsten, kenbaar te maken, wordt de kennis gecreëerd/vergroet. Om dit te bereiken, kan er het beste worden gestart via social media. Via deze weg verkrijgt het grootste deel van de bewoners nu ook hun informatie, en via deze weg willen de meeste bewoners ook extra informatie.

Omdat het terugplaatsen van de Stratumse Poort op dit moment geen optie is, moet er gekeken worden naar andere manieren om de kennis van deze stadspoort te vergroten. De deelnemers van de enquête geven aan dat ze graag informatieborden in de stad zien. Een goed alternatief voor de Stratumse Poort is dan ook zo'n informatiebord. Deze kan op de originele locatie worden geplaatst waardoor mensen een gevoel kunnen krijgen van hoe die locatie er in de middeleeuwen uit heeft gezien. “Het verleden is ook altijd aanwezig in het landschap van ‘vandaag’” (Crumley et al., 2017, p.

887). Een simpel informatiebord zorgt ervoor dat dit verleden ook fysiek te zien is, en dus meer aanwezig zal zijn voor de bewoners.

Concluderend, er moet actief worden gewerkt aan het vergroten/creëren van de kennis van de middeleeuwse stadspoorten, door bijvoorbeeld een groter onderzoek te starten. Voor de Woenselse Poort moet meer aandacht komen waaruit blijkt dat mensen de poort kunnen bezoeken. Dit kan gemakkelijk bereikt worden door wegwijzers in het stadscentrum. Over de Stratumse Poort moet er überhaupt worden gecommuniceerd naar de bewoners, aangezien dit niet duidelijk genoeg is. Dit is te behalen door social media te gebruiken voor advertenties en fysieke borden op de originele locatie te plaatsen. Beleidsmakers zullen een groter vervolgonderzoek nodig hebben met een grotere steekproefgrootte waaruit duidelijk wensen en behoeften van de bewoners komen.

Samenvatting

In dit onderzoek wordt er gekeken naar de manier waarop de kennis van de middeleeuwse geschiedenis van Eindhoven vergroot/gecreëerd kan worden onder zowel de bewoners als beleidsmakers van Eindhoven, door middel van de middeleeuwse stadspoorten als fysiek voorbeeld te gebruiken. De geschiedenis van Eindhoven is complexer dan in eerste instantie wordt gedacht. Philips wordt gezien als dé reden dat Eindhoven gegroeid is tot de stad die we nu zien, maar er gaat een veel langere geschiedenis aan te voren. Landschapsarcheologie biedt een handig hulpmiddel om te kijken hoe de fysieke bodemvondsten weer een samenwerking kunnen creëren tussen de Eindhovenaren en het oude landschap. Eindhoven heeft verschillende fasen gekend. De stad begon erg klein en groeide langzaam uit tot stad. Na de Tachtigjarige Oorlog was Eindhoven vernield. Het Kasteel van Eindhoven en de drie stadspoorten, waaronder de Woenselse- en Stratumse Poort, zijn nooit meer herbouwd en zijn daardoor verdwenen uit het landschap. Door middel van een enquête onder de bewoners van Eindhoven wordt er vastgesteld hoeveel kennis er op dit moment is en in welke mate de bewoners behoefte hebben aan meer van deze kennis. De resultaten laten zien dat er een duidelijke wens is naar meer samenwerking tussen het heden en verleden, en mens en landschap. De stadspoorten, de Woenselse- en Stratumse Poort, dienen hierin als fysieke manieren om deze samenwerking te vergroten. Door middel van conservatieve methoden waarbij het hout van de stadspoorten wordt geconserveerd, kunnen de stadspoorten weer het landschap in. De Woenselse Poort ligt al op een locatie waar dagelijks veel Eindhovenaren langskomen. Hier kan echter meer aandacht aan besteed worden om de bewoners bewuster te maken van dit stukje geschiedenis. En hoewel de Stratumse Poort op dit moment het beste *in situ* gelaten kan worden, kan er door informatieborden in de stad een hoop bereikt worden. Een groter onderzoek moet verricht worden om de realistische mogelijkheden beter te bekijken waarbij de Stratumse Poort als startpunt gebruikt kan worden.

Bronnenlijst

Arts, N. M. A. (2020). *Stad en platteland op het zand: Een archeologische biografie van landschappen en samenlevingen in de Kempen, 1100-1650*. Onderzoeksbureau Oud Land.

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2020). *Wie gebruikt het vaakst sociale media?* CBS, Centraal Bureau voor de Statistiek.

<https://longreads.cbs.nl/nederland-in-cijfers-2020/wie-gebruikt-het-vaakst-sociale-media/#:~:text=In%202019%20was%2063%20procent,maken%20gebruik%20van%20sociale%20netwerken.>

Coles, J. (1990). *Waterlogged wood : guidelines on the recording, sampling, conservation, and curation of structural wood*. English Heritage.

Crumley, C. L., Kolen, J. C. A., de Kleijn, M. & van Manen, N. (2017). Studying long-term changes in cultural landscapes: outlines of a research framework and protocol. *Landscape Research*, 42(8), 880-890. DOI:10.1080/01426397.2017.1386292

Gemeente Eindhoven. (2023). *Aantal inwoners*.

<https://eindhoven.incijfers.nl/dashboard/buurtvergelijker/bevolking>

Gemeente Eindhoven. (2019, 25 februari). *Eindhoven maakt historie zichtbaar op hoek Vestdijk*. [Persbericht].

<https://persberichten.deperslijst.com/141656/persbericht-eindhoven-maakt-historie-zichtbaar-op-hoek-vestdijk.html>

Gemeente Eindhoven. (n.d.). *Fietsenstallingen*.

<https://www.eindhoven.nl/stad-en-wonen/verkeer/bereikbaarheid/fietsenstallingen>

Gemeente Eindhoven. (n.d.). *Stadsdelen*. <https://www.eindhoven.nl/stad-en-wonen/stadsdelen>

Janse, H., & van Straalen, TH. (1974). *Middeleeuwse stadswallen en stadspoorten in de lage landen*. Europese bibliotheek.

Neijts, Y. (2020, 11 november). *Even terug naar de 14de eeuw op Stratumseind*. ed.nl. Geraadpleegd op 15 november, 2023, van

<https://www.ed.nl/eindhoven/even-terug-naar-de-14de-eeuw-op-stratumseind~a0ce8091/>

Sens, F. (2017). *De kleine geschiedenis van Eindhoven voor dummies*. BBNC Uitgevers.

Sommers, N. J. H. & de Koning, M. W. A. (2020). *Evaluatierapport- A0020 Eindhoven*

Stratumsepoort IVO-Proefsleuven. [Conceptrapport] Bodac bv, Schijndel.

Stravens, M. (2019). *Hoe Eindhoven haar uitgaanspubliek als proefkonijn gebruikt - Wordt Vervolgd*. Amnesty International. Geraadpleegd op 12 november, 2023

<https://www.amnesty.nl/wordt-vervolgd/eindhoven-stratumseind-privacy-uitgaanspubliek#:~:text=De%20langste%20uitgaansstraat%20van%20het,%2C%20mishandelingen%2C%20diefstal%20en%20overnieling>

van Bergen, M. (2007, 16 oktober). *Opgravingen 18/9-plein: het resultaat*. ed.nl. Geraadpleegd op 6 december, 2023, van <https://www.ed.nl/eindhoven/opgravingen-18-9-plein-het-resultaat~ae449dae/>

Van Dale. (n.d.). *Archeologie*. Geraadpleegd op 10 december, 2023, van <https://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/nederlands/betekenis/archeologie>

Verrijt, H. (2007, 21 juni). *Stadspoort 15e eeuw wordt zichtbaar*. ed.nl. Geraadpleegd op 15 november, 2023, van https://www.ed.nl/eindhoven/stadspoort-15e-eeuw-wordt-zichtbaar~a47c8479/?cb=b0267dfcaf9e325a61fbd37a3ee33590&auth_rd=1

Bijlage

Alle antwoorden op de laatste vraag van de enquête.

Deze antwoorden zijn op geen enkele manier aangepast.

Heeft u nog andere wensen/behoefden als het gaat om kennis/informatie over de middeleeuwse geschiedenis?
doe iets met de 3d animatie van eindhoven in de middeleeuwen. maak een app om virtueel op locatie fotos van vroeger te bekijken
nvt
Alles is welkom
Misschien een huis aan huis infoboekje
Nee
Nee
Nee
In de les op scholen.
Nee
Nee
Een alles omvattend boek en mogelijk een documentaire(serie) bij de lokale omroep is omroep Brabant in de stijl van "Het verhaal van Nederland"
Een fatsoenlijke museum over de historie van Eindhoven
Informatie (bij omliggende dorpen) op (basis)scholen. Geschiedenis dichtbij zeker als er nog dingen in het echt te zien zijn wordt zo veel tastbaarder en dus veel interessanter
Meer zichtbaarheid in de stad over de middeleeuwse historie wat dan ook
Tentoonstelling
Het mag inderdaad een stuk beter onder de mens gebracht worden. Denk dat met name de jeugd, net als ik zelf er weinig vanaf weten
Info borden in de stad zelf met evt een luisterroute
Nee
Nee
Leuke strip of boekje
Neen
Nee

nee
Algemeen info Nederland in de middeleeuwen
Nee
-
Bij het Wasven is een overblijfsel van een oud kasteel, er is weinig informatie over
Kinderen op school leren dat het er is!
Nvt
Meer aandacht besteden aan ons historisch erfgoed
Nee
Nee
Nee
Totaalbeeld van Eindhoven in de middeleeuwen
Nee
Meer bekendheid
Nee
Nee
Alles wat met middeleeuwen en Eindhoven en omstreken te maken heeft
Nee hoor
Nee
Nee
Nee
Tell me what you want. Altijd geïnteresseerd om het te lezen. Al kijk ik amper TV, een youtube filmpje of gewoon een website met het "verhaal" kijk en lees ik wel als ik er tegenaan loop
Integreren in de ruimtelijke omgeving of in een pand. Niet alleen voor de middeleeuwse geschiedenis maar voor alle cultuurhistorische geschiedenis.
Nee
Nee sorry
Ik zou best meer willen weten over de geschiedenis van Eindhoven maar de gemeente is daar helemaal niet mee bezig. Zij gaan voor een kennis stad. Alles wat oud is wordt afgebroken of er komen lelijke gevels tegenaan. Je ziet geen mooie oude gebouwen meer in Eindhoven. Heel jammer.
Nee
X

Meer aandacht voor de geschiedenis
Nee
Nee
Nee
Ik zou graag zien dat er meer naar boven komt en dat er een fatsoenlijk museum komt aangaande de geschiedenis van onze stad.
Nee, succes met je scriptie
Een goed boek?
Nee
nee
Nee,
Ja
Nee
Nee
Nee
Ben altijd geïnteresseerd geweest in geschiedenis
Opnemen in de lesstof van de Eindhovense basis- en middelbare scholen, als het toch over de middeleeuwen gaat. En met de leerlingen gaan kijken naar alles wat daarover in Eindhoven te zien is. Aandacht aan besteden in de krant en op social media. Evt. een mooie website maken over de (middeleeuwse) geschiedenis van Eindhoven. Of is die er al?
Niet perse
Nee
Nee
Nee museum terrein/ gedeelte in bv een park, openbaar
?
-
Nvr
Historische plekken op de kaart weergeven zodat de locaties duidelijk zijn
nee
-
Nee
Misschien een soort Middeleeuwse rondleiding door de stad? Ik weet niet of dat er allang is maar de

meeste focus ligt op het Prehistorisch Dorp.
Nee
Filmpjes op YouTube
Nee
Nee
nee
Nee
Nee
Dingen zoals het prehistorisch dorp zijn leuk. Misschien dat er zoiets ook mogelijk is voor de middeleeuwse geschiedenis om kinderen al kennis te laten maken ermee.
Ben altijd geïnteresseerd
-
Neen
Nee
Het is goed om geschiedenis terug te halen en kenbaar te maken. Weten waar we vandaan komen.
nee
Goed om meer te weten over (delen) van de geschiedenis van onze stad !
Nee
Nee
Nee
Nee
Nee
o.a. informatie over dat kasteel en die drie stadpoorten (en of de Romeinen hier ook zijn geweest bijvoorbeeld)
Nee
Nee
Nee
Nvt
Nee
Nee
-

Nee
Nee
Nee
Misschien in de toekomst
Nee
Zorgvuldiger met de objecten omgaan. Er is zoveel geschiedenis verloren gegaan door wanbeleid
Nee, eerlijk gezegd interesseert mij de geschiedenis van Eindhoven niet zo
Geen
Nee
Nee
-
Heeft u nog andere wensen/behoefte als het gaat om kennis/informatie over de middeleeuwse geschiedenis?
doe iets met de 3d animatie van Eindhoven in de middeleeuwen. maak een app om virtueel op locatie fotos van vroeger te bekijken
nvt
Alles is welkom
Misschien een huis aan huis infoboekje
Nee
Nee
Nee
In de les op scholen.